

## CAT tools workshop

Nikoleta Mertová, FF PU, Inštitút rusistiky, [nikoleta.mertova@unipo.sk](mailto:nikoleta.mertova@unipo.sk)

29. apríl 2014 sa niesol v znamení prezentácie významných vedecko-výskumných aktivít študentov denného štúdia a doktorandského štúdia Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity – v poradí už 10. študentskej vedeckej a umeleckej konferencie a workshopu CAT tools, ktorý bol pokračovaním naznačenej línie kooperácie študentov s priamym vedeckým prostredím. Spomenutý workshop vznikol z iniciatívy Inštitútu rusistiky s aktívnou podporou Inštitútu prekladateľstva a tlmočníctva v priestoroch špecializovaného laboratória LPTCE.

Workshop paralelne kooperoval s jednou z najaktuálnejších tém v rámci súčasných snáh univerzitných pracovísk o získanie certifikátu kvality hodnotenia súčasnej translatologickej teórie a praxe prekladateľov a tlmočníkov už počas ich vysokoškolskej profesijnej prípravy. Ide o sieť EMT, o ktorej detailnejšie informovala riaditeľka Inštitútu prekladateľstva a tlmočníctva doc. PhDr. Jarmila Opalková, CSc.

Jednou z najaktuálnejších tém súčasnej translatologickej praxe je implementácia CAT tools (abreviatura z anglického jazyka computer-aided translation, resp. computer-assisted translation; slov. CAT-nástrojov, rus. CAT-средств) pri prekladoch, ktoré prioritne realizuje prekladateľ s pomocou prekladateľského softvéru. CAT tools predstavujú integrovanú kooperáciu viacerých nástrojov, bežne aplikovaných prekladateľmi odborného textu pri prekladateľskej činnosti: elektronický slovník (translátor), automatickú kontrolu pravopisu a gramatiky, korpuse projektu LiveDocs, prekladateľskú pamäť (TM – translation memory) a terminologickú databázu (TB – translation base). Práca softvéru predovšetkým spočíva v segmentovaní zdrojového textu na segmenty, ktoré je možné postupne revidovať a do polí zadávať príslušné ekvivalenty. Súčasne, v priebehu práce so softvérom, prekladateľ vytvára terminologickú databázu a terminologický glosár, ktoré je možné použiť pri preklade analogicky orientovaných textov a zachovať tak (aj v prípade konkrétneho textu) jeho koherentnosť. Navigácia v texte a vyhľadávanie segmentov, ktoré treba preložiť alebo skorigovať zabezpečuje funkcia kontroly kvality. Paralelne prebieha ukladanie prekladových jednotiek do databázy zvanej prekladová pamäť. Neporovnateľnými výhodami prekladateľských softvérov je časová ekonomia práce prekladateľa, sumarizácia vlastnej terminologickej databázy či vytváranie záloh v spárovaní zdrojového a cieľového textu pre ich neskoršiu aplikáciu.

Súčasný trh ponúka množstvo komerčných softvérov a open-source softvérov, ktoré zabezpečujú aj kooperáciu viacerých samostatných prekladateľov formou zdieľania TB a voľného šírenia. Komerčne rozšírené sú MEMOQ, SDL Trados, Transit, Wordfast či Déjà Vu (DVX), k dispozícii je tiež bezplatný open-source OmegaT. Istý stupeň kompatibility cieľových dokumentov v rámci viacerých softvérov zabezpečuje Termstar, ktorý je k dispozícii buď ako samostatná aplikácia, alebo pri zadovážení softvéru Transit ako jeho integrovaná súčasť. Aplikácia TermStar je kompletný systém, ktorý slúži pre správu a prácu s terminológiou, zabezpečuje import a export terminológie či dokonca konverziu textových dokumentov vo viacerých a niekoľkých formátoch (MARTIF, TBX, TMX, Excel, CSV alebo vo formáte image TermStar).

Danej problematike sa aktívne venujú študenti odboru Prekladateľstvo a tlmočníctvo: anglický jazyk a kultúra – ruský jazyk a kultúra, Bc. Mariana Sekeráková a Bc. Matúš Jožio, realizujúci v danej problematike diplomové práce ako výsledok vlastnej výskumnej aktivity, praktických znalostí a zručností aplikácie CAT tools pri odbornom preklade. V rámci workshopu, na ktorom sa zúčastnili študenti denného štúdia rôznych študijných programov

(jazykových dvojíc) Bc. Sekeráková uviedla do problematiky praktickej manipulácie so softvérom v jednotlivých krokoch. Efektívne a transparentne demonštrovala vytvorenie nového projektu (dokument spracovaný cez OCR), vkladanie termínov do terminologickej databázy a ich následný export, pričom použila odbornú tematiku z oblasti technologického spracovania (hutnícky priemysel a spracovanie surového železa). Príkladom iného typu odborného textu poslužil dokument Deklarácia práv dieťaťa (alignment a export) v ruskom a slovenskom jazyku, čo dokazuje fakt, že práca so softvérom sa neobmedzuje výlučne na sféru striktnnej terminológie exaktných náuk. Študentka veľmi precízne predstavila vlastné závery a skúsenosti s tvorbou, editáciou a následným aplikovaním v praxi TM, TB (export a import pre následnú aplikáciu) a WebTrans. Ďalším členom tejto aktívnej dvojice je Bc. Matúš Jožio, ktorý prezentoval prehľadným spôsobom východiská pri používaní CAT tools. Ďalej predstavil systém práce s OCR (konverzia a spracovanie printového dokumentu do elektronickej podoby), memoQWeb (WebTrans a qTerm) a vytváranie free TM (voľne dostupných a šíriteľných terminologických pamätí). Osobitú pozornosť venoval funkcii MUSES v programe memoQ, ktoré ponúkajú návrhy na preklad parciálnych segmentov. Nepochybne prínosné a pragmaticky nevyhnutné je ovládanie štatistickej analýzy VT a vytváranie faktúry pre zadávateľa prekladu. V závere demonštroval ovládanie praxe pri práci s bilingválnym a multilingválnym glosárom, ktoré sú v súčasnosti už viac-menej nevyhnutnosťou každého prekladateľa. Metodiku, vlastné riešenia a stratégie práce si aktívne overili s pomocou a „zaškolením“ do tejto problematiky aj prítomní študenti a hostia. Sme radi, že naše pracovné stretnutie splnilo jeden z fundamentálnych cieľov univerzitného vzdelávania: v aktívnom pracovnom tíme a príjemnej kooperujúcej ľudskej atmosfére pochopiť, dokázať aplikovať a sprostredkovať iným.